

Moskva, detsember 1988

— said ju delegaadid Moskvasse esialgselt valitud juba 1987. a. märtsis. Põhjendusi on esitanud põhiliselt kaks. Esiteks oli

du Pedagoogika Akadeemia la-bori juhataja Ants Kõverjalg, VOTI direktor Leonid Fiveger-jne. Samuti esindajad koolieel-se kasvatus, kutsehariduse ja keskerihariduse töötajate seast. Delegatsiooni koosseisu valiti ka eksminister Elsa Gretškina, kel-le kogemused, veenev esinemis-maneer ja sidemed osutusid hil-jem lausa kullakaalulisteks.

Ainsa esindajana põlluma-janduslike õppeasutuste poolt ja Paide rajoonist oli kongressi tööst osa võtta võimalus allakir-jutanul. Lisaks ametlikele dele-gaatidele võisime veel arvestada kümnekonna kongressi külalise, korralduskomitee liikme ja aja-kirjaniku kohalolekuga. Kong-ressieelsed nädalad möödusid dele-gatsiooni liikmetel meie vab-riigi seisukohtade konkretiseeri-mise tähe all. Otsustati, et esi-tame oma ettepanekud kõigi har-idusastmete ja koolitüüpide arengusuundade kohta kongres-sile ja kirjalikult. Kindlaks sai määratud, kes esineb meie va-bariigi nimel plenaaristungil, ke-da pakume oma kandidaatideks loodavas üleliidulises haridus-nõukogusse ja kongressi lõpp-dokumentide redaktsioonikomis-joni koosseisu. Valik langes TRÜ doktorandile Peeter Kreitz-bergile, kes on üks meie vaba-riigi haridusplatvormi kokkupa-nijaid, ning Tallinna 26. kes-kkooli direktorile Nikolai Tšuril-nile.

Et oli ka teada, millised sekt-sioonid hakkavad tööle plenaar-istungite vahelisel päeval, siis kaalusime, millise sektsiooni tööst on ühel või teisel kõige otstarbekam osa võtta.

Jäi mulje, et koduse etteval-mistuse põhjalikkuse poolest

paistsime Moskvas teiste dele-gatsioonide hulgas silma. Ometi ootasime kongressi algust ka teatavate kahtluste ja ebakind-lusega — eelarvamuslikku ja tendentslikku suhtumist Balti-kumi asjadesse üldse ja meie vabariigis toimuvasse eriti olime ju viimaste kuude jooksul ko-genud korduvalt.

Väga pingeliseks kujunes kongressi avamise eelne päev. Esmane mulje oli, et haridusasjade üldise laokil-oleku taustal püüti toimuva tähtsust igati rõhutada. Mosk-vasse jõudmisel olid meil vastas meie delegatsiooni šefiks mää-ratud pealinna Kiievi rajooni, täpsemalt sealse 67. keskkooli juhtkonna esindajad. Kõigi lii-duvabariikide delegatsioonid ma-jutati giganthotelli «Rossija», kus protseduurireeglite täitmine toimus ootamatult ladusalt ja kiiresti, seda küll tänu meie Hariduskomitee esindaja vara-semale kohalesõitmisele. Saabu-mispäeva põhisisündmuseks oli delegaatide registreerimine, mis oli Kremli tuntuimades ruumides ja saalides. Georgi saali olid pai-gutatud kompuutrid, mille abil iga delegaadi juuresolekul täp-sustati tema isikuandmed — al-les seejärel anti välja mandaad-id. Tundus, et see avaldas mul-jet. Jagati välja ka kongressi dokumentide projektid. Arvan, et nende loetelu võiks huvi pak-kuda mitte ainult haridustöötaj-atele, sest see annab ülevaate kogu küsimuste ringist, millele kongressil lahendus loodeti lei-da. Niisiis: pidevhariduse kont-septsiooni projekt, üldhariduse, kõrghariduse, keskerihariduse ja kutsehariduse kontseptsioonide ja vastavate koolitüüpide põhi-määruste projektid, haridusnõu-kogu (volikogude?) põhimääruse ja Rahvahariduskomitee põhi-määruse projektid. Lisaks neile sai iga delegaat statistilise kogu-miku «Haridus NSV Liidus» ja brošüürikesse «Arsti avalik kiri õpetajale». Viimane kujutas en-dast sügevõitu kirjatööd, mille kohta Liidu Hariduskomitee esi-mees G. Jagodin on öelnud, et see brošüür nõuab meilt kõigilt fakte ja arvuade najal lausa karjuvalt lastega suhtlemises humanismi, headuse, lahkuse ja halastuse taastleidmist.

Televiisorite ja magnetofoni-de kinkimise aeg on möödas, siiski sai iga delegaat soliidses köites ligi 80 000 märksõna sisal-dava 1988. a. väljaantud «Nõu-kogude entsüklopeedilise sõna-raamatu» omanikuks.

Kaualoodatud ja korduvalt edasi lükatud üleliiduline suurfoorum, mille eesmär-giks hariduselu ümberkorralda-mise põhimõtete ja kavade läbi-arutamine, on nüüd siis selja-taha jäänud. Erinevalt varase-matest kandis ta haridustöötaj-ate kongressi nime, toonitamak-ni erinevate haridusastmete or-ganisatsioonilist liitmist ühtsesse süsteemi kui ka osavõtjate koos-seisu mitmekesisust, lasteaiakas-vatajatest kõrgkoolide rektorite ja pedagoogika akadeemia aka-deemikuteni. Kongressist möö-dunud nädalad on olnud täna-seks nähtavasti küllaldased sel-leks, et kogutud vahetud muljed lahterdada ja nüüd neid koju ootama ja lootma jäänutele tut-vustada lisaks ametlikule infor-matsioonile, mis asjast huvita-tuil saadud kesk- ja vabariikli-ku ajakirjanduse, raadio ja TV kaudu.

Kongressijärgsete küsimiste, aga ka enda tähelepanekute põhjal võib nähtu-kuuldu jaga-da kolme ossa: meie delegatsioo-ni ettevalmistumine kongres-siks, vahetud muljed esinemis-dest ja ülevaade kongressi doku-mentidest ning järeldustest, mis nende põhjal teha võiks. Niisiis — kuidas kulges meie vabariigis valmistumine kongressiks? Ar-van, et võin täie kindlusega öel-da — seda tööd tehti Eestimaal tõsiselt pikema aja jooksul. Kon-tuurid meie nägemusele haridus-elu tulevikust said kavandatud juba rohkem kui poolteist aas-tat tagasi toimunud vabariigi õpetajate kongressil. Järgnenud hariduselu juhtimise reorgani-seerimise ja Hariduskomitee sün-niga kaasnenud organisatsiooni-lise segaduse aeg muidugi tea-taval määral pidurdas sisulist tööd, kuid ei peatanud seda. Sel-le tulemusena oli Eesti delegat-sioonil Moskvasse kaasa võtta venekeelne brošüür, mis sisaldas meie vabariigi platvormi ja programmi projektid koolielu uuendamiseks. Võib ette ruta-tes öelda, et nende järgi oli kongressipäevil väga suur nõud-mine ja teiste delegatsioonide liikmed käisid korduvalt palu-ma leida nende jaoks täienda-vaid eksemplare.

On küsitud, mis tingis dele-gatsiooni koosseisu uuendamise

vaja uues olukorras viia dele-gatsiooni koosseisu kõige erine-vamate haridusastmete esinda-jad. Teiseks tuli arvestada, et vahepealne aeg on teinud oma korrektiive inimeste töödes ja tegemistes. Seepärast otsustatigi novembris toimunud Eestimaa hariduskonverentsil uuesti vali-da delegatsiooni meie haridus-platvormi tutvustamiseks ja kaitsmiseks Moskvas. Eesti esin-dusnormiks oli määratud 28 dele-gaati, kes valiti salajase hää-letamise teel ligemale kaks kor-da suurema arvu kandidaatide seast. Et esindatud saaksid kõik haridusasutuste liigid, toimusid valimised koolitüüpide järgi koostatud eraldi nimekirjade alusel. Nagu eeldada võis, kuj-nes kõige suuremaks «trügmī-ne» neile kohtadele, mis eralda-ti üldhariduskooli esindajatele.

Lõppkokkuvõttes sai Haridus-komitee esimehe Väino Rajangu juhitud delegatsioon tõesti mit-mepalgeline: entusiastliku üld-haridusjuhi Ants Egloni kõrval tuntud koolijuhid Enn Liba Nõo keskkoolist ja Toomas Takkis Kuressaarest, üleliidulist tun-nustust võitnud matemaatika õpiku autor Enn Nurk Vändra keskkoolist, ülikooli õppejõud Marju Lauristin, Indrek Kool-meister ja Peeter Kreitzberg, Tallinna Pedagoogilise Instituudi rektor Rein Virkus, NSV Li-

Paide 1. keskkooli õpetaja Krista Rikk lastega.

OLEV KENGI foto

Moskva, detsember 1988

(Algus 2. lk.)

Kongressieelse päeva prog-
ramm jätkus vastuvõtuga partei
Kiievi rajoonikomitees, kus
juhid tutvustasid põhiliselt noor-
tega seotud probleeme. Järgnes
juba eespool nimetatud 67. koo-
li külastamine. Kooli materiaa-
baas millegi erilisega silma ei
paistnud, küll aga pidi teadjate
seletuste kohaselt kool olema tu-
gevatsisulist tööd tegev õppeasu-
tus, kust kõrgkooli sissesaa-
jate osa on märksa kõrgem Moskva
keskmisest. Kooli direktor jättis
oma ala fanaatiku ja kooliuuen-
duste veendunud pooldaja mul-
je, kel seejuures oli üllatavalt
hea ülevaade meie vabariigi
elust. Asjasse tuli selgus, kui
saime teada, et juba aastaid töö-
tab selle kooli õpilasmaleva rühm
suviti meie vabariigis Jõgeva
mail. Oma ala fanaatik oli kind-
lasti ka läheduses paikneva
A. Makarenko muuseumi direkt-
riss. Tunnise külaskäigu jooksul
veendusime, et tema näeb palju-
de meie hariduselu ebakõlade
põhjust taandumises A. Maka-
renko pedagoogilistest põhimõ-
tetest. Veel ei olnud päeva prog-

ramm ammendatud, sest samas
koolis oli plaanitud delegatsioo-
ni kohtumine Moskvast õppivate
Eestimaalt pärit aspirantide ja
tudengitega, keda kokku pidi
olema linnas paarisaja ringis.
Kohtumisele jõudis neist küm-
nendik. Pärast V. Rajangu sisse-
juhatavat sõnavõttu selgus, et
noorus on meelestatud kriitili-
selt. Leiti, et Eestis tuntakse vä-
he huvi nende käekäigu vastu,
ei aidata lahendada mureproblee-
me. Eriti teravalt astuti välja
meie Ministrite Nõukogu Mosk-
va esinduse passiivsuse ja üks-
kõiksuse vastu. Avaldati kar-
tust, et selline suhtumine võib
viia «ajude väljavoolule» vaba-
riigist — võetakse vastu ahvat-
levamad pakkumised Moskva
linnas või mujal väljaspool ko-
duvabariiki. Kohtumise lõppedes
lubas V. Rajangu Eestist eemal
õppivate noorte probleemid ja
huvid komitees vaatluse alla
võtta.

Hotelli jõudsime kümnendal
õhtutunnil — kongressi alguse-
ni oli jäänud pool ööpäeva.

TOOMAS ŠADEIKO